Ranne Katriina (2021).
Maa kuin veri. WSOY. 378 s.
ISBN: 978-951-0-46866-1.

Kirja-arvio: Maa kuin veri

Katriina Ranteen romaani Maa kuin veri (2021) kertoo suomalaisista siirtolaisista Colonia Finlandesan siirtokunnassa Argentiinassa. Tarina on fiktiota, mutta Colonia on todellinen paikka, jonka suomalaiset perustivat 1900-luvun alussa. Teksti kuvaa yhden suvun jäsenten elämää siirtokunnassa useiden sukupolvien ajan. Suomalaislähtöiset elävät melko erillään ympäristöstään, ja kiinnittyminen argentiinalaiseen yhteiskuntaan on vaivalloista. Monet lähtevät siirtokunnasta, ja kertomuksen lopussa – noin sadan vuoden kuluttua – jäljellä on vain yksi suomenkielinen asukas.

Romaanin aloittavat ja päättävät keskeisimmän henkilöhahmon Ainan minämuotoiset luvut. Välissä olevat luvut kuvaavat ajanjaksoja ja tuokioita eri sukupolvien elämästä. Kohtaukset tuntuvat realistisilta. Ranteen kerronta lihallistaa henkilöhahmonsa runsailla pohdiskelujen ja tuntemusten kuvauksilla. Arki tuntuu eletyltä ja kokemukset samaistuttavilta. Ainaa koskevia lukuja lukuun ottamatta kerronta tapahtuu kolmannessa persoonassa. Siten teosta voidaan lukea myös Ainan identiteettiprosessina, jossa hänen kertomuksensa kehystää suvun menneisyyttä ja saa samalla merkityksensä sen tapahtumista. Tulkintaa tukee sekin, että vaikka kaikilla henkilöhahmoilla on omat tunnistettavat piirteensä, maailman havaitsemisen ja itsen reflektoimisen tavat muistuttavat toisiaan suuresti. Tietysti on aivan mahdollista lukea teos myös kronologisesti etenevänä historiallisena romaanina, mutta itseäni kiehtoo enemmän teoksen tapa esittää Ainan identiteettiä rakenteen kautta.

Yksi keskeisistä kerronnallisista jatkumoista on sukupolvelta toiselle siirtyvä mielikuva suomalaisuudesta. Muistoja Suomesta vaalitaan, ja kokemus itsestä suomalaisena vaikuttaa voimakkaasti siihen, millaisena siirtokuntalaiset näkevät suhteensa ympäristöön. Lukiessa tulee sellainen olo, että Coloniassa eletään ikään kuin konkreettisten paikkojen välisessä mielentilassa. Vaikutelma kumpuaa esimerkiksi kohtauksesta, jossa koko elämänsä Argentiinassa viettänyt Ester todistaa harvinaista lumisadetta:

> Ester tuijotti hiutaleita, jotka ilmassa olivat suuria ja valkoisia, mutta maahan pudottuaan katosivat. Hän ojensi kätensä ja katsoi siihen laskeutuvaa hiutaletta: se katosi vielä nopeammin kuin maahan pudotessaan. Tuntui, että siinä ilmassa hänen edessään leijui Suomi, Suomen olemus, joka oli tullut siihen niin lähelle mutta katosi, jos sitä koetti koskea. (129.)

Katkelma sanallistaa oman symboliikkansa. Lumi on kuin mielikuva Suomesta kotimaana. Ajallisessa ja tilallisessa etäisyydessä mielikuva alkaa kuitenkin haihtua ja menettää merkitystään. Yhteys Suomeen hiipuu, mutta mitään ei oikein pääse tulemaan tilalle. Sivulauseissa mainitaan sivuhenkilöitä, jotka lähtevät opiskelemaan tai muuttavat kaupunkiin. Muutos vaikuttaa silti kuuluvan enemmän muille. Muistot pitävät yllä yhteisöllistä jatkuvuutta, mutta samalla nostalginen Suomi-kaipuu osin estää näkemästä sitä, että nykyisen ympäristön mahdollisuudet ja rajoitteet ovat erilaisia. Arjen iloista, suruista ja lukuisista tapahtumista huolimatta epämääräinen osattomuuden tuntu ajelehtii rivien väleissä.

Viimeisessä luvussa nostalgia ei enää hallitse olemista kattavasti, vaan kertomus suomalaisuudesta asettuu paikallisuuden kanssa tasapainoisempaan suhteeseen. Identiteettikertomusten kietoutumisen symboleina toimivat esimerkiksi Ainan silmät, joista toinen on sininen ja toinen ruskea.[1] Luvussa kuvataan paljon erilaisia tuntemuksia, vaikutelmia ja ajatuksia, joita metsässä oleminen herättää:

> Nyt seisoin aivan yksin suoraan putoavan veden alla. Kun kävelin takaisin, pohjan kivet tuntuivat aiempaakin liukkaammilta. Jos kaatuisin, kukaan ei löytäisi minua. Jos ruumiini ajautuisi tarpeeksi kuivalle maalle, muurahaiset söisivät sen alle kolmessa päivässä. [---] Jo ensimmäiset valonsäteet herättivät maiseman eloon. Metsä ei ollut enää tumma kehys, vaan puista, köynnöksistä ja liaaneista yhteen punottu kolmiulotteinen kokonaisuus. (363–364.)

Metsä ei ole taustakuva elämässä ajelehtimiselle vaan elävä kokonaisuus, johon oma keho liittyy. Edes mielikuva muurahaisten syömästä ruumiista ei ole yksinomaan lohduton. Sen voi nähdä myös kuulumisena paikkaan, omana osallisuutena luonnon kiertokulkuun. Maahan kuulumisen esiin nouseminen monipuolistaa myös teoksen nimen merkitystä. Tarinan alkupuolella siirtolaiset ihmettelevät maaperän punaista väriä. Ainan kokemuksen kautta nimi avautuu myös paikkasuhteen vertauskuvana. Kun maa ja ruumis ovat yhteydessä, on kuin oma veri virtaisi myös maassa. Maaperää on käsitelty aiemmissa vaiheissa paljolti resurssina. Kuulumisen myötä maa muuttuu resurssista suhteeksi, ja nostalgia antaa tilaa myös läsnäololle.

Maa kuin veri on romaani siirtolaisuudesta, historiasta ja risteävistä kertomuksista. Siirtokunnan osin lukkiutunut kertomus suomalaisuudesta vaikeuttaa nykyisen ympäristön kohtaamista sen omilla ehdoilla. Kyky kohdata uuden ympäristön ihmiset, merkitykset ja kertomukset syntyy hitaasti, useiden sukupolvien kuluessa. Tavallaan koko teksti työskentelee Ainan oivallusta kohti: ”Minä olen paljastunut. Minä olen ihminen, he ovat ihmisiä. Minä kaaduin, ja he ottivat minut vastaan.” (374.) Aina viittaa guaraniystäviinsä, mutta valitsen lukea katkelman yleisemmin siten, että oman haavoittuvuuden paljastuminen ja hyväksyminen mahdollistavat yhteyden muihin ja paikkaan fiktiivisessä maailmassa. Kysymys kuulumisesta johdattelee myös teoksen historiallisen taustan suuntaan. Tarina herättikin oman kiinnostukseni todellista Colonia Finlandesaa kohtaan. Suosittelen teosta historiallisten romaanien ystäville mutta varsinkin siirtolaisuudessa kehkeytyvistä identiteeteistä ja kertomuksista kiinnostuneille.

Jussi Konttinen

1 Eriväristen silmien symboliikka on mielestäni hieman yksinkertaistavaa. Riskinä on, että identiteetti pelkistyy kahden kulttuurisen vaikutteen väliseksi tasapainoksi. Liian yleistävässä tulkinnassa hiljaisemmat äänet saattavat vaimentua kuulumattomiin. Teos alkaa Ainan sanoilla ”Minä olen sademetsässä asuva suomalainen.” (7). Silmien symbolinen eriparisuus ei täysin tavoita tämän kokemuksen monimuotoisuutta.